

EDUSKUNNAN SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNALLE

Asia Lausunto hallituksen esityksestä 256/2014 vp eduskunnalle perhehoitolaiksi

Lausunnon antaja **Kehitysvammaisten Tukiliitto ry**
Pinninkatu 51, 33100 Tampere

Tukiliiton esitykset valiokunnalle

- 1) Tukiliitto kannattaa perhehoitoa koskevan lain säätämistä, mutta toivoo, että lakiehdotusta ennen sen hyväksymistä vielä muokataan tässä lausunnossa ehdotetuin tavoin, jotta mm. kehitysvammaisten ihmisten laadukas perhehoito jatkossakin voidaan turvata ja kehittää sitä edelleen todelliseksi vaihtoehdoksi raskaammin tuetuille asumismuodoille.
- 2) Lakia tulisi muuttaa asiakaslähtöisemmäksi.
- 3) Perhehoitajille annettavaa tukea tulee vahvistaa ja heillä tulee olla oikeus työterveyshuoltoon.
- 4) Säännöstä siitä, kuinka monta hoidettavaa perhekodissa saa olla, tulee korjata sellaiseksi, ettei se vaaranna toimeksiantosuhteisen perhehoidon tulevaisuutta Suomessa.
- 5) Kehitysvammaisilta asiakkailta ei saa periä perhehoidosta pitkäaikaisen laitoshoidon maksuja vastaavaa asiakasmaksua.

1) Perhehoitolaiksi tulee edistää kehitysvammaisten henkilöiden perhehoitoa

Suomessa ollaan Kehas-periaatepäätöksen (Valtioneuvoston periaatepäätös kehitysvammaisten henkilöiden yksilöllisen asumisen ja palvelujen turvaamisesta. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu 2012:15) mukaisesti lakkauttamassa kehitysvammaisten ihmisten laitoshoidon vuoteen 2020 mennessä. Käytännössä yksilöllisten avohuollon asumisvaihtoehtojen kehittyminen laitoshoidon korvaamaan on mm. taloudellisista syistä ollut valitettavan hidasta. Perhehoito on Kehas-ohjelmassa tunnustettu erityisen hyväksi vaihtoehdoksi lasten palveluiden toteuttamiseen, ja se voisi räätälöitävyydessään olla asiakkaan sekä myös hänen palveluidensa järjestämisestä vastaavan kunnan tai kuntayhtymän näkökulmasta toimiva ratkaisu myös paljon nykyistä useammalle aikuiselle kehitysvammaiselle henkilölle.

Sen lisäksi, että perhehoito on monelle vammaan vuoksi tukea asumisessaan tarvitsevalle asiakkaalle isompia yksiköitä paremmin hänen tarpeisiinsa vastaamaan pystyvä asumisvaihtoehto, se on myös ehdotetun lain hallituksen esityksessä todetulla tavalla omaishoidon jälkeen kustannustehokkaimpia tapoja järjestää erityistä huolenpitoa tarvitsevien asiakkaiden asuminen. Perhehoito on usein käytännöllinen palvelu myös tilapäisempään hoidontarpeeseen vastaamiseen (esimerkiksi omaishoidon vapaiden toteuttamiseen). Tukiliitosta on lyhytnäköistä, jos laki yritetään väkisin saada aikaan täysin kustannusneutraalina, jolloin se väistämättä jää aika torsioksi, eikä näin edistä perhehoidon kehittämistä jatkossa varteenotettavaksi vaihtoehdoksi muillekin asiakasryhmille kuin lastensuojelun asiakkaille. Jos esimerkiksi laitoshoidossa olleelle asiakkaalle löydetään sopiva

perhehoitopaikka, muutos kuitenkin säästää jo melko lyhyellä aikavälillä huomattavan määrän julkisia varoja. Laitoksesta muuttaminen vaikuttaa myös kansainvälisten asiaa koskevien tutkimusten perusteella keskimäärin hyvin positiivisesti vammaisten ihmisten hyvinvointiin ja tyytyväisyyteen elämäänsä, edellyttäen toki että laitoksesta avopalveluiden piiriin muuttaneille on järjestetty riittävä yksilöllisten tarpeiden mukainen tuki. Suhteellisen pienellä satsauksella on siis perhehoitoon panostamalla säästettävissä niin inhimillisiä kuin taloudellisia kustannuksia. (Tilanne on hyvin samankaltainen kuin omaishoidon tuen osalta, jonka edullisuudesta hoitomuotona vallitsee laaja yksimielisyys, mutta lyhytnäköisiä näennäissäästöjä tavoitellessaan valtaosa kunnista ei tästä huolimatta panosta siihen.)

2) Perhehoitolain on oltava asiakaslähtöinen

Ehdotettu perhehoitolaki ei yleisellä tasolla lähestymistavaltaan eikä myöskään mm. käytetyn terminologian valossa ole ihan linjassa esimerkiksi asiakaslähtöisyyttä sekä asiakkaan omaa osallisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia eli käytännössä subjektiutta korostavan uuden sosiaalihuoltolain kanssa. Eri perhehoidon asiakasryhmien erilaiset tarpeet tulisi selkeämmin huomioida laissa, samoin kuin se, että tarpeet ja toiveet vaihtelevat myös asiakasryhmien sisällä runsaastikin.

Laissa olisi myös tärkeä puhua vaikkapa asiakkaista passiivisten toiminnan kohteina olevien ”hoidettavien” sijaan, ja ainakin aikuisten asiakkaiden osalta ”hoidossa olemisen” sijaan parempi olisi käyttää termiä ”asuminen”. Perhekoti on siellä vakituisesti asuvan henkilön koti, ei ”hoitopaikka”.

3) Perhehoitajien tukea tulee vahvistaa

Jotta hyviä perhehoitajia saataisiin lisää ja toisaalta tätä hoitomuotoa voitaisiin paremmin räätälöidä myös monitarpeisille kuten vaikeammin vammaisille tai autistisille henkilöille sopivaksi, uudessa perhehoitolaissa tulisi vahvistaa perhehoitajille tarjolla olevaa tukea ja ohjausta sekä taata päätoimisille perhehoitajille työterveyshuolto. Ehdotuksen mukainen yksi vapaapäivä kuukaudessa on kohtuuttoman vähän vaativaa ja sitovaa työtä käytännössä usein kellon ympäri tekeville perhehoidon ammattilaisille.

Tukiliiton lakineuvontapalveluun on tullut jonkun verran yhteydenottoja lähinnä vammaisten lasten ja nuorten perhehoitajilta, jotka eivät saa työhönsä mitään tukea kunnalta. Perhehoitoon sijoitetulle vammaiselle lapselle tai nuorelle ei myöskään aina ole mahdollisuutta hakea edes niitä vammaispalveluja (esimerkiksi henkilökohtaista apua), joita hän voisi saada, jos asuisi lapsuudenkodissaan. Arki vammaisen lapsen tai nuoren kanssa on kuitenkin haastavaa siitä riippumatta, pyörittävätkö sitä omat vanhemmat vai perhehoitajat.

4) Hoidettavien mitoitusta koskevaa säännöstä on tarkistettava

Perhehoitolakiehdotuksen mukaan toimeksiantosuhteisessa perhekodissa voi olla samanaikaisesti hoidettavana pääsääntöisesti maksimissaan neljä henkilöä (mukaan lukien perheen alle kouluikäiset lapset) kuitenkin siten, että tästä enimmäismäärästä voidaan poiketa, kun kyseessä ovat sisarukset tai saman perheen jäsenet sekä myös erityisestä syystä tietyissä tilanteissa täysi-ikäisten esimerkiksi kehitysvammaisten perhehoidossa olevien ihmisten osalta.

Käytännössä tämä säännös tarkoittaisi käsityksemme mukaan sitä, että useat tällä hetkellä toimeksiantosuhteista perhehoitoa tarjoavat perhekodit voisivat joutua lopettamaan tai ryhtymään ammatilliseksi perhekodiksi. Monella ei kuitenkaan ole halua tai mahdollisuutta ryhtyä yrittäjäksi, eikä perhekodin ammatillisuus toisaalta sinällään ole laadun tae. Toimeksiantosuhteinen

perhehoito on myös selkeästi ammatillista perhehoitoa edullisempi vaihtoehto, mikä sekin puoltaa sellaista sääntelyä, joka käytännössä mahdollistaa myös tämänmuotoisen perhehoidon säilymisen ja kehittymisen edelleen.

Tukiliitto kannattaa Perhehoitoliiton esittämiä muutoksia lakiehdotuksen asiakasmitoituksia koskeviin pykäliin. Joka tapauksessa tulisi varmistaa, ettei uusi laki johtaisi kenenkään tällä hetkellä perhekodissa vakituisesti asuvan henkilön pakkomuuttoon kodistaan, vaan nykyisten perhehoitajien jatkomahdollisuudet turvattaisiin esimerkiksi riittävin siirtymäsäännöksin. Jos mitoitussäännökset hyväksytään hallituksen esityksessä olevassa muodossa, tulee silloin tarkasti seurata säännösten vaikutusta tarjolla olevan perhehoidon määrään ja korjata lakia välittömästi, jos uudella lailla on negatiivisia vaikutuksia perhehoitajien määrään.

Tukiliiton mielestä on toki erittäin tärkeää, että kehitysvammaisten ihmisten perhehoito on laadukasta ja asiakkaiden tarpeita ja toiveita vastaavaa, mutta laadun edistämiseen tulee käyttää ensisijaisesti muita keinoja kuin niin tiukoiksi säädettyjä mitoituksia, että toimeksiantosuhteisia perhehoitajia ei sen vuoksi jatkossa tarvetta vastaavasti löydy. Esimerkiksi perhehoitajalle annettava riittävä tuki, ohjaus ja koulutus voivat olla tällaisia keinoja.

5) Kehitysvammaisilta asiakkailta ei saa periä perhehoidosta laitoshoidon maksuja

Monet kunnat ja kuntayhtymät perivät tällä hetkellä kehitysvammaisten erityishuoltona perhehoidossa olevilta asiakkailta asiakasmaksuja pitkäaikaisen laitoshoidon asiakasmaksuja koskevan säännöksen mukaisina, jolloin asiakkaalle kuukausittain jäävä käyttövara on pienimmillään vain 105 euroa. Erytyishuoltona perhehoidossa asuvat ihmiset joutuvat normaalisti itse maksamaan esimerkiksi terveydenhuolto-, harrastus- ja virkistysmenonsa, joten minimikäyttövara on lähes aina aivan liian pieni riittääkseen kohtuulliseen elämiseen. Tällaisista tilanteista on tullut useita yhteydenottoja Tukiliiton lakineuvontapalveluun. Jotta perhehoitoa voidaan edistää todellisena asumisvaihtoehtona tällekin asiakasryhmälle, asiakasmaksuja koskevia säännöksiä tulee kiireesti muuttaa paremmin perhehoidon vammaisten asiakkaiden toimeentulon turvaaviksi.

Tampereella 29.1.2015

KEHITYSVAMMAISTEN TUKILIITTO RY

Risto Burman
toiminnanjohtaja

Tanja Salisma
lakimies